

Івана перед морем

(Excerpt in Ukrainian)

Translated by: Jarina Liubuska

Contact of the translator: yaryna.liubuska@gmail.com

“Я побачила оголошення в інтернеті, є ще та шафа?... Я б хотіла... я зайду...” – почувся жіночий голос із надзвичайно/виразно м'якою вимовою. Через двадцять хвилин у дверях стояла пані мого віку у чорній міні спідниці, з розфарбованими яскраво рожевою помадою від носа аж до підборіддя губами, обвішана блискучою біжутерією/прикрасами. Поки її (боснійські? сербські? чорногорські?) сутенери в чорному з діамантовими сережками у лівих вухах складали/скручували шафу, ми стояли в коридорі і ніяково посміхалась одна одній.

“Україна?”

“І так і ні. Росія”.

“Обожнюю російських поетів”.

Вона здивовано глянула на мене з-під товстого шару туші.

“Цветаєва, Бродський, Мандельштам...” – вже сміливіше відповіла.

“Ви їх знаєте?” – вона виглядала трохи здивованою. Вона мені здавалася вчителькою, яка погано закінчила, і попри безтурботну поведінку я відчувала, що їй складно в новому /оточенні/. Вона /явно/ не хотіла продовжувати розмову в цьому руслі, тому просто промовчала на мою відповідь.

“Як там тепер у вас після вторгнення Росії в Крим? Ви десь звідти?” – я уявляла собі нашу шафу в її кімнатці з рожевими стінами, в якій вона швидше за все спить/відсипається цілими днями, протанцювавши на пілоні на в якомусь темному барі цілу ніч.

“В нас все нормально” – відповіла так, ніби тільки й чекала на це запитання. Страх заперечення режиму, врошений аж до кісток, все частіше мене дивує. Його неможливо забути, де б ти потім не жив. Попри це, я і досі не могла зрозуміти українка вона чи росіянка.

“Там небезпечно? Воюють?” – я вдала із себе дурну.

Вона махнула рукою так, ніби відмовляється від запропонованої кави: “Небезпека в мирі, а не у війні”.

[...]

“Тютюну достатньо і, відколи на святого Віда закінчилося навчання, ми щодня сидимо перед/в переповненій кав'ярні і п'ємо ракію, деколи сливову, а деколи турецьку з чистого ячменю” – пише/писав Андріян влітку своїй дружині. – “Звісно, це все тільки до десятої години, бо далі починається комендантська година. У громадських місцях/? як на диво людно. Смажена баранина всього 140 динарів за кілограм. На базарі можна купити тільки фіолетову або білу цибулю і незмірну кількість ягід. Хотів би вам надіслати якийсь пакет/упаковку/пачку цукру чи шматок /бекону/, але їх немає/але тут нічого немає. Їм у їдальні, цикорій давали тільки один раз, а до хліба домішують картоплю. Шкода, що я ніколи не цікавився кулінарією, бо наш чудо-кухар знає не так багато рецептів. Жали зовсім недавно, борошна немає, а у фермерів повні скрині грошей. На /релігійні/свята, празники/храмові свята збираються тисячі людей, грають на акордеонах і водять хороводи. Селяни платять/витрачають по 200, а то й 300 динарів.

Грошей кури не клюють, а отримати щось можна тільки по зв'язках. У Белграді, мабуть, тої самої: танцюристи, співаки, музика в кожному барі. За гроші/ якщо у тебе є гроші, то можеш купити все, що заманеться – від солодоців до шовкової білизни. Пара сандалів, які після мого приїзду коштували 100 динарів, тепер – 2500!”

Іванна відразу/одразу зібралася до Шевця Кермольця і замовила пару сандалів сорок четвертого розміру: *“Оплачу тільки після того, як їх зважу, і якщо вони будуть важчими, ніж сорок грамів, то відмовлюся від них”* – погрожує. Німецька пошта приймає посилки тільки до двохсот грам, – цього цілком достатньо для одного сандаля/, щоб переслати один сандаль. Якби вдалося щось ще отримати/знайти, то надіслала б йому багато чого і в такий спосіб трохи полегшила б собі докори сумління, бо останнім часом вона часто переносилася в інші світи: уявляла собі обійми і посмішку, ту посмішку з припіднятим лівим кутиком, тої промінчик/промінь на обличчі, той привітний і життєрадісний погляд.

“Я переніс сонячний удар, але це ще нічого – багато хто/декілька хлопців/ помер від тропічної малярії.”

В Іванни знову скрутило живіт, а відчуття провини гарячим струменем розтеклося по тілу: якщо Адріан помре, то це буде її покаранням. Вона ніколи не вірила в ті католицькі покарання “зуб-за-зуб”, але знала, що якась вища сила покарає її, якщо вона не відчуватиме, що зробила все, що могла, якщо її думки не будуть кришталево чистими, якщо вона забуде про свою шкіру, про свою суху і таку самотню без чоловічого дотику шкіру.

“Ми, словенці, як одна родина. Тут витає господній мир, і тільки високі ціни або нестача того чи іншого, наче неочікувані гості, нагадують про війну. /Останнім часом /це зовсім недавно у нас лиш дмухав легкий вітерець, адже ми були улюбленою столицею всяких “воєвод” і їх банд/ватаг. Пияцтво, грабежі, насильство, вбивства були звичними для нас, однак тепер при владі ті, хто і мають бути, і вся країна почала дихати вільно.”

Якщо Адріан загине, то вина за це лежатиме на ній, на її замалій любові, непостійності і /слабкості/, слабкодухості. Вона має /витримати/перебороти те відчуття/передчуття, що вона може погубити свого чоловіка своїми діями. Тепер у неї, яка ще зовсім недавно так сміливо і відверто ігнорувала Шкальчанів, поселився страх, той зовсім новий страх.

“ Я вчу одного німецького емігранта інженера говорити німецькою. Плати не беру, бо він і так нічого не має. Він мене пригощає солодоцями з ракією або кавою. Росіянин зичить мені плавки, щоб я, як тут кажуть, міг “ісі на плаži”. Тут є два магазини: “Лувр” і “Москва” і ресторани: “Казино” і “Бульвар”. Насправді тут досить примітивно. До речі, я отримав твої передачі: білі штани, три носові хустинки, три пари шкарпеток, краватку, нитки і шматок запашиного мила.”

Настрій Іванни покращився, адже новини від Адріана вже не так сильно шокують – вони стали частиною її/їх буденності, вони вже звикли до відстані, принаймні зараз їм так здається, коли день переходить у наступний/ коли кожен день однаковий/, і хай краще буде так, а колись, рано чи пізно, все одно /вибухне/... тому /все/ не так погано, коли Іванна бере свій кошик і йде до лісу за грибами тією дорогою, що й завжди, її серце тріпотить, а свіже повітря і запах болота розганяють кров по венах, пробуджуючи в ній легке хвилювання.

“Маємо одного на словенську, одного на географію і двох одноліток на історію... звісно, скоро це треба буде переписати” – сказав Віталій, стоячи поміж папороттю. /Здалеку/ чути церковні дзвони, і ця музика вперше Іванні сподобалась. *“Візьми/поклади ще декілька грибів для алібі”*. Іванна покалала два білих гриба і дві гливи на серветку, під якою було п'ять книг: *“З кожної книжки росте грибочок/гриб”*.

Іванна посміхнулася йому, а той у відповідь так ніжно глянув на неї, що тепло розтеклося по її спині, а в животі все задрожало/затремтіло. *“Смерть фашизму”* – сказав. – *“Бувай!”*

“Щасливо!” – відповіла.

Наприкінці серпня у Піні на шиї з’явилися набряки, у неї піднялася температура, голос став захриплим, а з носа, який постійно свербів, йшли гнійні виділення. Іванна вже зовсім зневірилась – вона знала, знала, що щось трапиться. Про дифтерію Піни Іванна не написала Адріанові жодного слова, бо це було її покарання, яке вона сама мала витримати. Вона сама нестиме цей тягар, бо Адріан вже й так має достатньо. У своїй голові Іванна перебирає різні ситуації: як вона раніше реагувала на її плач, на її, часто надто вибагливі бажання і хвороби, які були милостивішими, ніж дифтерія – вона картає себе за те, що жодного разу не вчинила правильно, і при кожному такому споміні її аж пекло у животі.

“В “Дунайських новинах” кожного дня пишуть про вбивства і покарання. Я дуже хвилююся за вас” – пише у листі зі Сербії з маркою короля Петра. – *“Я /постійно/ уявляю собі вас, намагаюся здогадатися, що ви робите, у що одягнені і що їли. Остерігайтеся дизентерії і тифу – тут вони дуже поширені/ тут дуже багато хворих. Тішуся, що Піна цікавиться тваринами. Я теж колись мав у своїй кімнаті ціле царство звірів: і воші, і блохи, і миші, і щурі, а після битви з клопами простирadlo виглядало так, ніби його посипали чорниціями і лягли на нього”*.

Одного вересневого пообіддя Іванна теж лягла на розстелене над лохиною покривало і дощовик. Здається, ніби театральний освітлювач сховав прожектори над кронами дерев, і сонячні проміння крізь листя світять не так яскраво, і за мить до того, як Іванна заплющить очі, світ обернувся, смерть стала коханням, яке повернуло стрілку компаса в іншу сторону/бік, південь став північчю, а схід – тепер на заході, Каонік тепер ще даліше – десь у Болгарії і лісом, наче мохом, покритися весь Рейх. У/крізь косих ліній сонячного проміння, яке продирається через гілки дерев, вона бачить над собою припіднятий кутик губ і відчуває тепло /його/ шкіри /Віталія/, яка пахне вологою, ходьбою і димом. Віталій біля неї, він у ній, а низьке гілля ліщини повільно/плавно рухається.

“На жаль, я не можу намалювати собі твоїй портрет, аби тебе не впізнали на випадок, якщо мене схоплять, але обіцяю запам’ятати собі тебе. Я намалював би тебе всю, всю повністю, а не так як на “Сніданку на траві” – голова однієї жінки, а тіло – іншої.” Тут їхній тимчасовий дім, дім без вікон і дверей, дім із найнеобхіднішим: з покривалом, чорниціями і пляшкою вина. Його краса – у його тимчасовості, тимчасовості і запасному всесвіті, адже космос, як і дім, завжди пов’язаний з часом: на пеньку, який служив їм столиком, час намалював кільця, що свідчать/говорять про вік дерева, яке колись тут росло, слимак випустив тут свій слиз, а павук сам із себе зіткнув собі дім, наче окреслив собі своє мисливське угіддя. Іванна і Віталій лежать собі у цьому будинку без стін і не бояться, що сюди хтось увірветься, лежать голодні у траві, десь поза часом і просторовими межами. Іванні раптом згадалися колись такі суперечливі, а зараз – гармонійні Адріанові слова: *“Треба насолоджуватися красою, відчувати її, а не роздумувати, звідки вона... А як чуєте шелест листя, яке ворухиться перед подувом вітру, то не треба прислухатися, що воно каже. Мрій, душо, мрій і будь щасливою у своїх мріях”*.

І це повторюється вдруге і втретє і вже стає ритуалом там, посеред лісу. Віталій накриває Іванну собою і він, і весь ліс раптом знерухомлюється, все стає кам’яним, і лиш його тепло повільно переливається в неї, закриває її від світу, захищає її. В тиші вони /мовчки/ разом прислухаються, як вони поволі наливаються кров’ю, яка під шкірою тече від нього до неї і навпаки. Вони наповнюються теплом, так спокійно і водночас сильно, спочатку так уривисто, дискретно, а тоді бурхливими вибухами.

[...]

Рясна/густа пара продиралася крізь двері, а вони поспішали віддати німецьку швейну машинку. По-приморськи і з південним акцентом вони питали мене, чому я її продаю, і з їхнього голосу було зрозуміло, що їх не варто сюди привозити, бо в будь-якому випадку в цьому бізнесі вони залишаться переможцями. Я знала, що не зможу продати їм машинку по оголошеній ціні, а так як мені були потрібні гроші, я віддала її за смішну ціну. Їм аж стало прикро, що все пішло так гладко, тому вони ще раз оглянули кімнату з наміром знайти щось, що можна буде забрати за низькою ціною і хоча б на мить відчутти насолоду від торгування. Юнона кивнула мені на старого зінгера в куті, який вже довгий час служив швидше предметом меблів, ніж швейною машинкою.

“Ця не продається”.

“Ми її беремо” – він вийняв із задньої кишені зішмакану двадцятку і простягнув її мені.

“Не продається! Не для продажу! Не знаю, як вам це пояснити. Вона мені потрібна.”

“Потрібна? Нужна, шолі?” – питає, зверхньо хизикаючи.

“Хіба вона не вульгарна?” – сказав, а тоді додав із серйозним виразом обличчя: *“Ну добре, двадцять п'ять”.*

“Я продаю тільки ту, що в жовтій сумці”.

Вони знов засміялися.

“Вона має на увазі жовтий, а не жовтий” – боснійка повернулася до чоловіка. А тоді, глянувши на мене додала: *“А ця валіза – це словенська труна”.*